

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Πολιτικές

Ενότητα : Οι πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου στην ΕΕ

Κίζος Αθανάσιος

Τμήμα Γεωγραφίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	4
2.1 Από τις πρακτικές στις πολιτικές: Από τις διαρθρωτικές πολιτικές στις πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου στην ΕΕ.....	4
2.1.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική.....	4
2.1.2 Η Αναθεώρηση της ΚΑΠ το 1992.....	5
2.1.2.1 Λόγοι αναθεώρησης: Επιπτώσεις της ΚΑΠ ως το 1992.....	5
2.1.2.2 Στόχοι και Μηχανισμοί.....	6
2.1.3 Η Αναθεώρηση της ΚΑΠ το 2000.....	6
2.1.3.1 Συνέπειες από την μεταρρύθμιση του 1992.....	6
2.1.3.2 Στόχοι της νέας ΚΑΠ.....	8
2.1.4 Πολιτική για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου.....	9
2.1.4.1 Από Τις Διαρθρωτικές Πολιτικές Στις Πολιτικές Ανάπτυξης Της Υπαίθρου Στην ΕΕ.....	9

1. Σκοποί ενότητας

Στην ενότητα αυτή εξετάζονται οι πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα, ως προς το περιεχόμενο (μέρος I) και την εφαρμογή τους (μέρος II). Στη συνέχεια αποτιμάται η εφαρμογή των πολιτικών αυτών και μελετώνται οι μελλοντικές προοπτικές τους στην Ευρωπαϊκή ένωση.

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1 Από τις πρακτικές στις πολιτικές: Από τις διαρθρωτικές πολιτικές στις πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου στην ΕΕ

Στην παρούσα ενότητα των σημειώσεων του μαθήματος, θα παρουσιαστούν οι πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου. Η παρουσίαση θα ξεκινήσει με μια γενικότερη συζήτηση για την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), τους λόγους εισαγωγής της και την σταδιακή εισαγωγή μέτρων ανάπτυξης της υπαίθρου.

2.1.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική θεσπίστηκε μαζί με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Στην ιδρυτική συνθήκη της ΕΟΚ στην Ρώμη το 1957 ορίζεται στο άρθρο 38 ότι: *'Η λειτουργία και ανάπτυξη της κοινής αγοράς αγροτικών προϊόντων, πρέπει να συνοδεύεται από τη δημιουργία μιας κοινής αγροτικής πολιτικής των Κρατών - Μελών'* (CEC, 1997b) και τίθενται οι **στόχοι** που οδήγησαν στην καθιέρωση της, οι οποίοι είναι:

- *Η εξασφάλιση επάρκειας τροφίμων, σε λογικές τιμές, στην επικράτεια της Κοινότητας.*
 - Για την πραγματοποίηση του στόχου αυτού έπρεπε να διασφαλιστούν:
 - α) Η αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας.
 - β) Η σταθεροποίηση των Κοινοτικών αγορών
- *Η εξασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης του αγροτικού κόσμου.*

Οι βασικές **αρχές** της είναι:

- Η *ενιαία αγορά*, μέσα στην οποία τα αγροτικά προϊόντα κυκλοφορούν ελεύθερα και επωφελοούνται από τις *σταθερές, εγγυημένες* τιμές
- Η *Κοινοτική προτίμηση* προϊόντων που παράγονται στην Κοινότητα
- Η *οικονομική αυτάρκεια* της

Η αρχή της Κοινοτικής προτίμησης συνεπάγεται την διατήρηση των τιμών των αγαθών που παράγονται στην Κοινότητα σε χαμηλότερα επίπεδα από εισαγόμενα και οδήγησε στην ανάπτυξη των δύο κύριων μηχανισμοί που χρησιμοποιήθηκαν:

- *Δασμοί στα εισαγόμενα προϊόντα*
- *Επιδότηση εξαγωγών, με την κάλυψη της διαφοράς των τιμών των εξαγόμενων προϊόντων από το Ταμείο Εγγυήσεων για να παραμένουν ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές.*

Η αρχή της ενιαίας αγοράς εφαρμόστηκε με τις Κοινές Οργανώσεις Αγοράς (ΚΟΑ) για κάθε αγροτικό προϊόν. Η νομοθετική κατοχύρωση των ΚΟΑ γίνεται με την θέσπιση Κανονισμών που καθορίζουν τους όρους με τους οποίους γίνεται η εγγύηση των τιμών παραγωγού και το εμπόριο του προϊόντος. Οι δράσεις αυτές χρηματοδοτούνται από

το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), Τμήμα Εγγυήσεων. Οι πρώτες ΚΟΑ ψηφίστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και άρχισαν να εφαρμόζονται από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 (Σχήμα 6).

Εκτός από τις εγγυήσεις τιμών και την Κοινοτική προτίμηση, δράσεις προβλέπονται και για τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και την διαρθρωτική προσαρμογή της αγροτικής οικονομίας. Οι δράσεις υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο με την εφαρμογή Σχεδίων Βελτίωσης εκμεταλλεύσεων και χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ Τμήμα Προσανατολισμού. Οι δράσεις αυτές αποτέλεσαν μετέπειτα όπως θα δούμε την πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η ΚΑΠ αποτελεί την πρώτη ουσιαστικά πολιτική της τότε ΕΟΚ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, τα Κράτη Μέλη μάλιστα εκχώρησαν αρμοδιότητες στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Συμβούλιο σε βαθμό μάλιστα πρωτόγνωρο για τα τότε δεδομένα και αποτέλεσε σημαντικό συνδετικό κρίκο στην οικοδόμηση της ΕΕ.

2.1.2 Η Αναθεώρηση της ΚΑΠ το 1992

2.1.2.1 Λόγοι αναθεώρησης: Επιπτώσεις της ΚΑΠ ως το 1992

Η αναθεώρηση της ΚΑΠ το 1992 ήταν αναπόφευκτη για μια σειρά λόγων, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι (η βιβλιογραφία είναι πολύ πλούσια, ενδεικτικά δίνονται οι εξής τίτλοι (Λουλούδης, 1995, Fennell, 1999, Λουλούδης κ.α. 1999, Μαραβέγιας και Γούσιος, 1994, Μαραβέγιας Μουτσάτσος και Duquennoe, 1998):

Κοινωνικές επιπτώσεις. Οι καταναλωτές επωμίζονται μεγάλο μέρος του κόστους της αγροτικής πολιτικής καθώς αγοράζουν αγροτικά προϊόντα σε υψηλότερες τιμές σε σχέση με αυτές της παγκόσμιας αγοράς αφενός, αφετέρου χρηματοδοτούν τις αγροτικές επιδοτήσεις μέσω των φορολογικών τους εισφορών, δηλαδή χρηματοδοτούν την αύξηση των τιμών των προϊόντων που καταναλώνουν.

Ταυτόχρονα, οι μηχανισμοί στήριξης των τιμών, ευνοούν σκανδαλωδώς τους ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων, που έχουν την δυνατότητα να παράγουν μεγάλες ποσότητες επιδοτούμενων προϊόντων και όχι αυτούς που πράγματι είχαν ανάγκη από βοήθεια, όπως τους αγρότες των ορεινών περιοχών και των νησιών. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι μόλις το 20% των αγροτών καρπώνεται το 80% των επιδοτήσεων.

Διοικητική διόγκωση. Η εφαρμογή της Κ.Α.Π. απαιτεί ολοένα και διογκούμενο διοικητικό κόστος. Σε αυτό πρέπει να προστεθούν και η κακοδιαχείριση, οι απάτες και η διαφθορά.

Οικονομικές Επιπτώσεις. Οι μηχανισμοί επιδοτήσεων πέτυχαν τον στόχο της επάρκειας τροφίμων στην Ένωση. Η παραπέρα αύξηση της παραγωγής όμως, οδήγησε σε υπερπαραγωγή, την οποία είναι υποχρεωμένη να απορροφήσουν οι μηχανισμοί Κοινοτικής προτίμησης. Έτσι, δημιουργήθηκαν τεράστια αποθέματα προϊόντων, τα οποία επιβάρυναν τον προϋπολογισμό με δυσβάστακτα ποσά για την παραγωγή τους και με ακόμη μεγαλύτερα για την διάθεση τους στις χαμηλότερες τιμές της παγκόσμιας αγοράς (Fennell, 1999).

Περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η εντατικοποίηση της γεωργικής παραγωγής που επέφερε η Κ.Α.Π., είχε μια σειρά από επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η ανάγκη για ολοένα και μεγαλύτερη παραγωγή, έτσι ώστε να είναι περισσότερα τα χρήματα των επιδοτήσεων, οδήγησε στην υπερβολική χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και την υπερεκμετάλλευση των εδαφών. Η εισαγωγή καλλιεργειών που απαιτούν μεγάλες ποσότητες νερού οδήγησε στην υπεράντληση των υπόγειων υδροφορέων και στην

σταδιακή υφαλμύρωση τους, ουσιαστικά στην αχρηστία μεγάλου μέρους του υδάτινου δυναμικού. Παράλληλα, η σύνδεση της ενίσχυσης για τα εκτρεφόμενα ζώα με τον αριθμό των ζώων χωρίς την εξασφάλιση τροφής ή βοσκοτόπων, οδηγεί στην εντατικοποίηση της βόσκησης, με συνέπειες την υποβάθμιση πολλών βοσκοτόπων στις Νότιες κυρίως χώρες και την έναρξη του φαινομένου της ερημοποίησης.

Η συμφωνία GATT του γύρου της Ουρουγουάης, σύμφωνα με την οποία, η ΕΕ πρέπει να επιδιώξει μείωση των παραγωγικών επιδοτήσεων, σταδιακή μείωση των επιδοτήσεων των εξαγωγών και μη εξαγωγίμα πλεονάσματα, ιδιαίτερα για δημητριακά και βόειο κρέας, από το έτος 2000 (Fennell, 1999).

2.1.2.2 Στόχοι και Μηχανισμοί

Οι **στόχοι** της **αναθεωρημένης ΚΑΠ** είναι (CEC, 1999, CEC, 2000):

- Αυξημένη ανταγωνιστικότητα, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι παραγωγοί της Ε.Ε. θα επωφεληθούν πλήρως των θετικών εξελίξεων της παγκόσμιας αγοράς.
- Ασφάλεια και ποιότητα των τροφίμων.
- Εξασφάλιση επαρκούς βιοτικού επιπέδου για τη γεωργική κοινότητα και συμβολή στη σταθεροποίηση του γεωργικού εισοδήματος.
- Ένταξη των περιβαλλοντικών στόχων στη νέα ΚΑΠ
- Δημιουργία εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης και εισοδήματος για τους αγρότες και τις οικογένειες τους.
- Απλοποίηση της Κοινοτικής Νομοθεσίας.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών αποφασίστηκε η εισαγωγή των **απευθείας πληρωμών** των παραγωγών, σε μερική αντικατάσταση του συστήματος της εγγύησης των τιμών.

Καθιερώνεται η υποχρεωτική **αγρανάπαυση** και θεσπίζονται διατάξεις που καθιστούν τις αγρανάπαυόμενες εκτάσεις ισοδύναμες με τις καλλιεργούμενες για το καθεστώς των απευθείας πληρωμών.

Καθιερώνεται η **σήμανση** αγροτικών προϊόντων ποιότητας, τα οποία υπάγονται και σε διαφορετική κατηγορία πληρωμών.

Εισάγεται η έννοια της **εκτατικοποίησης**, σε αντιπαράθεση με την εντατικοποίηση που ήταν ο κύριος σκοπός της προηγούμενης ΚΑΠ και τίθεται ο στόχος της μείωσης των εισροών της γεωργικής παραγωγής (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, ζωοτροφές, καταναλισκόμενη ενέργεια) με δύο στόχους: την μείωση του κόστους παραγωγής και τη φιλικότερη προς το περιβάλλον γεωργική παραγωγή (Λουλούδης, 1999). Ο στόχος της αύξησης της γεωργικής παραγωγικότητας παραμένει ενεργός, αλλά υπό το πρίσμα των παραπάνω διατάξεων.

Η **διαρθρωτική πολιτική** ενισχύεται με την εισαγωγή της ολοκληρωμένης ανάπτυξης αγροτικών περιοχών και την εισαγωγή καινοτομιών στην ύπαιθρο μέσω της πρωτοβουλίας LEADER, την οποία θα την εξετάσουμε αναλυτικά στη συνέχεια.

2.1.3 Η Αναθεώρηση της ΚΑΠ το 2000

2.1.3.1 Συνέπειες από την μεταρρύθμιση του 1992.

Με τη μεταρρύθμιση του 1992, έγινε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν διεθνή και Ευρωπαϊκά προβλήματα της γεωργίας στην Ένωση. Οι κυριότερες θετικές συνέπειες ήταν:

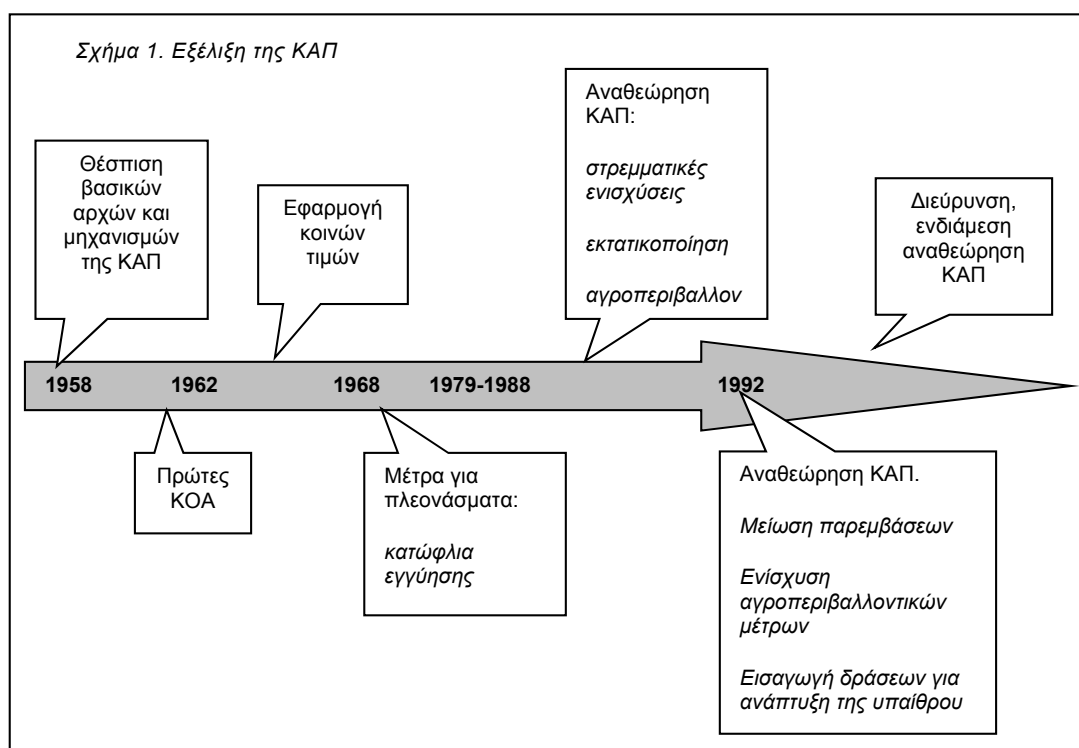
1. Η πρόβλεψη και η διευκόλυνση της συμφωνίας της GATT.
2. Η μείωση μεγάλων διαρθρωτικών προβλημάτων (πλεονάσματα) κρίσιμων τομέων (σιτηρά, βόειο κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα).

Από την άλλη όμως οι αρνητικές επιπτώσεις είναι και αυτές σημαντικές:

1. Η κατανομή των επιδοτήσεων συνεχίζει να ευνοεί μεγάλες αποδοτικές εκμεταλλεύσεις και τις Βόρειες Χώρες και όχι τις μικρές εκμεταλλεύσεις που χρειάζονται περισσότερο τις ενισχύσεις. Εδώ είναι ακόμη εμφανής η διάσταση ορθολογικοποίησης της γεωργίας με τη δημιουργία μεγάλων και αποδοτικών εκμεταλλεύσεων που πρεσβεύει το υπόδειγμα εκσυγχρονισμού.
2. Η περιβαλλοντική διάσταση, αν και πρώτη φορά παρούσα, δεν ενσωματώθηκε ικανοποιητικά. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις είναι περιθωριακές σε σχέση με τις υπόλοιπες, ενώ η ενσωμάτωσή τους με άλλες δράσεις καθημερινής πρακτικής για τους αγρότες δεν προχώρησε καθόλου. Στην πραγματικότητα, ο Κανονισμός 2078/92 απλά ακολούθησε τις πρακτικές παραγωγής βιολογικών προϊόντων που προϋπήρχαν στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και δεν επιχείρησε να εισάγει νέες πρακτικές και ρυθμίσεις, με εξαίρεση την πιλοτική εφαρμογή του μέτρου μείωσης της νιτροϋπανσης, την διατήρηση απειλούμενων φυλών ζώων και τη μακροπρόθεσμη αγρανάπαυση.
3. Η πολιτική των αγορών δεν είναι ικανοποιητικά εναρμονισμένη με την πολιτική διαρθρώσεων (επενδύσεις στις εκμεταλλεύσεις και ανανέωση – κατάρτιση αγροτών). Εδώ έγκειται η ουσιαστική αδυναμία της ΚΑΠ. Η πολιτική διαρθρώσεων ξεκίνησε πολύ περιθωριακά στις αρχικές φάσεις της ΚΑΠ και ενδυναμώθηκε σημαντικά με τη μεταρρύθμιση του 1992, αλλά ακόμη είναι πολύ μικρό μέρος της πολιτικής αγορών και το σημαντικότερο είναι ότι απουσιάζουν οι συνδέσεις μεταξύ των 2 τμημάτων.
4. Δεν ολοκληρώθηκαν οι μεταρρυθμίσεις για τα προϊόντα του Νότου (ελαιόλαδο, κρασί, καπνός, σπρωροκηπευτικά). Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη δεν έχουν ολοκληρωθεί, έπειτα από την μερική αναθεώρησή τους στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και αντικατοπτρίζουν την ουσιαστική αδυναμία της ΚΑΠ όσον αφορά στα προϊόντα του Νότου: Η ΚΑΠ ουσιαστικά δημιουργήθηκε για τα προϊόντα των χωρών του Βορρά, δηλαδή αροτραίες καλλιέργειες και γαλακτοκομικά προϊόντα. Τα προϊόντα του Νότου εισήχθησαν αργότερα ή με ειδικές καταστάσεις (όπως η περίπτωση του ελαιολάδου που η σχετική ΚΟΑ θεσπίστηκε ουσιαστικά για να ικανοποιηθεί η Ιταλία και να συναινέσει για τις ΚΟΑ των σιτηρών και των γαλακτοκομικών), ενώ οι διαρθρώσεις στις χώρες του Νότου (μικρές και πολλές εκμεταλλεύσεις) καθιστούν δυσχερή τον σχεδιασμό και την διοικητική εφαρμογή τους. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα του ελαιοκομικού και αμπελοκομικού μητρώου, τα οποία αν και έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί από το 1999, ως το 2003 η ημερομηνία ολοκλήρωσής τους συνεχώς αναβαλλόταν.
5. Οι ατομικές ποσοτώσεις που εφαρμόστηκαν αν και είναι θετικό μέτρο για την μείωση των αποθεμάτων και της υπερπαραγωγής, δημιουργούν προβλήματα μεταβίβασης, κυριότητας, σύνδεσης με γεωγραφικές ζώνες και εισόδου νέων αγροτών.

Η αναθεώρηση της ΚΑΠ το 1992, θεωρήθηκε ως η αρχή μιας διαδικασίας αναπροσανατολισμού της Αγροτικής πολιτικής. Οι λόγοι επάρκειας και ασφάλειας τροφίμων για τους οποίους θεσπίστηκε αρχικά η ΚΑΠ, έχουν εκλείψει και νέα προβλήματα ζητούν λύσεις. Η ενσωμάτωση της γεωργίας στο παγκόσμιο εμπορικό

σύστημα χωρίς τις στρεβλώσεις που προκαλούν οι προστατευτικές πολιτικές εγγύησης τιμών και επιβολής δασμών, λόγω και του επικείμενου γύρου διαπραγματεύσεων στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, τα προβλήματα διάρθρωσης του πρωτογενούς τομέα της Ευρώπης, πρέπει να συμβιβαστούν με την ενσωμάτωση μέτρων για την προστασία των φυσικών πόρων και την ποιοτική αναβάθμιση των αγροτικών προϊόντων, καθώς και με την προστασία της υπαίθρου της Ευρώπης. Η αναθεώρηση που ολοκληρώθηκε πρόσφατα, λειτουργεί σε τρεις άξονες: οι διεθνείς απαιτήσεις για μείωση των Ευρωπαϊκών τιμών, οι απαιτήσεις των καταναλωτών για ποιοτικά προϊόντα και προστασία του περιβάλλοντος και οι απαιτήσεις των παραγωγών για αξιοπρεπές εισόδημα.

2.1.3.2 Στόχοι της νέας ΚΑΠ

Οι **στόχοι** της Νέας ΚΑΠ είναι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ 6, 1999):

- Ο πολυλειτουργικός, αειφόρος και ανταγωνιστικός χαρακτήρας της Ευρωπαϊκής Αγροτικής παραγωγής, σε όλο το έδαφος της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών με ειδικά προβλήματα.
- Η γεωργία πρέπει να παίζει τον ρόλο της στη διατήρηση της υπαίθρου και στην προστασία των φυσικών χώρων και να συμβάλλει στην ζωτικότητα της αγροτικής ζωής. Θα πρέπει να είναι ικανή να ανταποκριθεί στις ανησυχίες των καταναλωτών όσον αφορά στην ποιότητα και στην ασφάλεια των τροφίμων, την προστασία του περιβάλλοντος και την καλή διαβίωση των ζώων (αναλυτική περιγραφή των μεταρρυθμίσεων στον πίνακα 1).

2.1.4 Πολιτική για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου

Τα μέτρα που προβλέπονται στους Κανονισμούς της ΚΑΠ –όπως συμπληρώνονται και από τις διευκρινιστικές εγκυκλίους του Υπουργείου Γεωργίας- μπορούν γενικά να διαχωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο συμμετοχής των παραγωγών σε αυτά. Έτσι από την μια διακρίνονται τα μέτρα εκείνα που είναι *υποχρεωτικά* στην εφαρμογή τους και από την άλλη εκείνα που είναι *εθελοντικής βάσης*.

Τα υποχρεωτικά στην εφαρμογή τους μέτρα, περιλαμβάνουν κυρίως ολόκληρο το Τμήμα Εγγυήσεων της ΚΑΠ, αναφέρονται δηλαδή σε τιμές προϊόντων, Κοινές Οργανώσεις Αγοράς, εισαγωγές και εξαγωγές.

Τα μέτρα εθελοντικής συμμετοχής από την άλλη, περιλαμβάνουν ολόκληρο το Τμήμα Προσανατολισμού της ΚΑΠ και τα συνοδευτικά (αγροπεριβαλλοντικά) μέτρα, άρα αναφέρονται κυρίως σε επενδύσεις, ενισχύσεις για αναδιάρθρωση του αγροτικού πληθυσμού και της αγροτικής παραγωγής (εξισωτική αποζημίωση, πρόωρη συνταξιοδότηση, ενίσχυση νέων αγροτών, οργανώσεις παραγωγών, βιολογική γεωργία).

Τα εθελοντικά αυτά μέτρα με την αναθεώρηση του 2000 ονομάστηκαν ***‘Μέτρα Ανάπτυξης της Υπαίθρου’***, με στόχο το βιώσιμο μέλλον της υπαίθρου της Ευρώπης. Οι διάφορες δράσεις που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΓΤΠΕ Τμήμα Προσανατολισμού και Ε.Κ.Τ.) ενοποιούνται και αναγνωρίζεται ότι, αν και η αγροτική παραγωγική δραστηριότητα είναι απαραίτητη για την βιώσιμη διαχείριση του τοπίου και της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, αυξάνεται η ανάγκη δημιουργίας εναλλακτικών πηγών εισοδήματος πέρα από την αγροτική δραστηριότητα.

Τα Μέτρα αυτά θα παρουσιαστούν αναλυτικά έπειτα από μια σύντομη συζήτηση της ιστορίας της εισαγωγής τους από την εισαγωγή των διαρθρωτικών πολιτικών ως την μεταρρύθμιση του 2000.

2.1.4.1 Από Τις Διαρθρωτικές Πολιτικές Στις Πολιτικές Ανάπτυξης Της Υπαίθρου Στην ΕΕ

Η εξέλιξη της πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου έχει ακολουθήσει και έχει αλληλεπιδράσει με την εξέλιξη στις αντιλήψεις και στις πρακτικές για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Τις δεκαετίες του 1960 και 1970 η βασική αρχή των σχετικών πολιτικών ήταν ο αγροτικός εκσυγχρονισμός. Οι **Διαρθρωτικές Πολιτικές** όπως ονομάζονταν, είχαν ως στόχο την βοήθεια των εκμεταλλεύσεων να πραγματοποιήσουν επενδύσεις εκσυγχρονισμού των δομών τους και να ορθολογικοποιήσουν την παραγωγή τους (ομογενοποίηση αγροτικών δομών, συγκέντρωση γης κτλ.). Στην δεκαετία του 1970 εισήχθησαν για πρώτη φορά και μέτρα πρόωρης συνταξιοδότησης και ενίσχυσης για νέων αγροτών για εγκατάσταση στη γεωργία, αν και με πολύ περιορισμένους προϋπολογισμούς και στόχους (Fennel, 1999). Επίσης εισήχθηκε για πρώτη φορά το Μέτρο των Λιγότερο Ευνοημένων Περιοχών ή Μειονεκτικών Περιοχών (Less Favoured Areas, LFAs), με πρόβλεψη παροχής εξισωτικής αποζημίωσης στους αγρότες των περιοχών αυτών ως αντιστάθμιση για τα μειονεκτήματα της περιοχής τους. Το Μέτρο αυτό ήταν η πρώτη ένδειξη ότι η ΚΑΠ έπρεπε να λάβει περισσότερο τοπικό χαρακτήρα και να αντικαταστήσει τις ‘από πάνω προς τα κάτω’ παρεμβάσεις πολιτικών με παρεμβάσεις ‘από κάτω προς τα πάνω’ (bottom-up).

Η εισαγωγή της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στη δεκαετία του 1980, μεγάλωσε τον αριθμό των χωρών και των περιοχών με έντονα διαρθρωτικά προβλήματα (μεγάλο αριθμό μικρών σε έκταση εκμεταλλεύσεων, απηρχαιωμένες δομές, μεγάλοι σε ηλικία αρχηγοί, εγκαταλειμμένη ύπαιθρος κτλ.) και βοήθησε μαζί με τους παράγοντες που έχουν ήδη αναφερθεί (παραγωγικά και περιβαλλοντικά αδιέξοδα, διεθνείς διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ) στην ριζική αναμόρφωση των διαρθρωτικών πολιτικών και την σταδιακή εισαγωγή της έννοιας της ανάπτυξης της υπαίθρου αντί για την αγροτική ανάπτυξη (Papadopoulos, 2003). Τροποποιήθηκαν έτσι οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων το 1989 και ξανά το 1993 μαζί με την αναθεώρηση της ΚΑΠ και εισήγαγαν μια νέα χωρική τυπολογία των εδαφών της ΕΕ: οι περιοχές Στόχοι μεταβλήθηκαν και δημιουργήθηκαν οι περιοχές Στόχου 1 που περιελάμβαναν τις χώρες της Συνοχής (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία) και τμήματα άλλων χωρών και οι οποίες ήταν οι φτωχότερες και αυτές στις οποίες έπρεπε να κατευθυνθεί το μεγαλύτερο ποσοστό της Κοινοτικής βοήθειας και οι περιοχές του Στόχου 5b, στις οποίες αναγνωρίστηκε ότι θα πρέπει να μεταβληθούν οι αγροτικές δομές και η οικονομική τους βάση γενικότερα για να αποφευχθεί η μη ανταγωνιστική γεωργία.

Η προσέγγιση αυτή διαφοροποιεί ουσιαστικά πλέον τα εδάφη της Ένωσης και τις περιοχές της υπαίθρου και αναγνωρίζει ότι απαιτούνται διαφορετικές προσεγγίσεις για να λυθούν τα προβλήματα και να είναι αποτελεσματικές οι ενισχύσεις. Επίσης αναγνωρίστηκε ότι οι διάφορες δράσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής θα πρέπει να δρουν συμπληρωματικά σε περιφερειακά προγράμματα, διαρθρωμένα ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε περιφέρειας (παράλληλα με τα εθνικά προγράμματα). Η προσέγγιση αυτή συμπίπτει με την αναγκαιότητα παροχής μεγαλύτερης αυτονομίας και πολιτικής και σχεδιαστικής εξουσίας στις περιφέρειες της Ένωσης. Το αποτέλεσμα ήταν μια σημαντική αύξηση των μέτρων και των κονδυλίων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) Τμήμα Προσανατολισμού, πρακτικά δηλαδή των διαρθρωτικών μέτρων της ΚΑΠ, με αύξηση των μέτρων όπως θα δούμε στη συνέχεια, αύξηση των περιοχών στόχων και εισαγωγή νέων παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές ονομάστηκαν 'Πρωτοβουλίες' και αυτή που αφορά κυρίως την ύπαιθρο είναι η Πρωτοβουλία LEADER, η οποία είχε ως στόχο την προώθηση της καινοτομίας και της συνεργασίας στην ύπαιθρο με αξιοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού σε μια λογική ολοκληρωμένης τοπικής παρέμβασης η οποία ελέγχεται μόνο σε επίπεδο αποτελεσματικότητας της απορρόφησης από την κεντρική μονάδα διαχείρισης της πρωτοβουλίας, είναι δηλαδή μια τυπική 'bottom up' προσέγγιση.

Οι διαφοροποιήσεις αυτές είχαν για πρώτη φορά εμφανιστεί στο έγγραφο σχεδιασμού *Το Μέλλον της Υπαιθρου (The Future of Rural Society)* που εκδόθηκε το 1988 και αποτέλεσε τον κεντρικό άξονα σχεδιασμού για τις μεταρρυθμίσεις του 1992-1993. Στο έγγραφο αυτό για πρώτη φορά αναγνωρίστηκε η ανάγκη ενδογενούς ανάπτυξης των περιοχών, ανάπτυξης χωρικών τυπολογιών περιοχών για περισσότερο στοχευμένες γενικές πολιτικές παρεμβάσεις και η διαμόρφωση τοπικών σχεδίων παρέμβασης και αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού, αναγνωρίστηκαν δηλαδή οι βασικές αρχές της ανάπτυξης της υπαίθρου και σηματοδοτήθηκε η μετάβαση από το εκσυγχρονιστικό μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι ξαφνικά η ΚΑΠ μεταβλήθηκε και μεταμορφώθηκε σε πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου (Λουλούδης, 1999, Λουλούδης κ.α., 1999), απλά ότι για πρώτη φορά αναγνωρίστηκε επίσημα ότι

υπήρχε εναλλακτικός τρόπος παρέμβασης και ότι αυτός ο τρόπος παρέμβασης ήταν αναγκαίος για να αρθούν ή να αμβλυνθούν τα τότε αδιέξοδα. Πρέπει πάντως να έχουμε πάντα υπόψη ότι ακόμη και με την μεταρρύθμιση αυτή, το 80% των κονδυλίων της ΚΑΠ κατευθυνόταν όχι στις διαρθρωτικές πολιτικές, αλλά στο Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ, δηλαδή στη χρηματοδότηση των ΚΟΑ.

Η στροφή αυτή στη φιλοσοφία της ΚΑΠ επισημοποιήθηκε το 1996, με το Συνέδριο του Κορκ, στο οποίο αποφασίστηκε σε πολιτικό επίπεδο η σταδιακή μετατροπή της ΚΑΠ σε μια ολοκληρωμένη πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Η 'διακήρυξη του Κορκ' που υιοθετήθηκε έθεσε ως στόχο την οργάνωση όλων των αποσπασματικών παρεμβάσεων των διαρθρωτικών πολιτικών της ΚΑΠ, των αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων και μέτρων άλλων διαρθρωτικών ταμείων σε μια ολοκληρωμένη πολιτική παρέμβασης στην ύπαιθρο που θα έχει μόνο τις γενικές κατευθύνσεις εκ των προτέρων διαμορφωμένες και θα δομείται σε τοπικό επίπεδο με την ενδυνάμωση των τοπικών θεσμών και την αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού. (CEC, 1997a).

Το επόμενο βήμα ήταν η υιοθέτηση της *Ατζέντας 2000* (εισήχθηκε για συζήτηση το 1997 και ψηφίστηκε το 1999), του προγραμματικού εγγράφου για την αναθεώρηση της ΚΑΠ του 1999-2000, στο οποίο υπήρχε το προσχέδιο του Οριζόντιου Κανονισμού για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου (τώρα Κανονισμού 1257/99), ο οποίος θα αποτελούσε τον 'δεύτερο πυλώνα' της νέας ΚΑΠ και προέβλεπε την δημιουργία ολοκληρωμένων σχεδίων ανάπτυξης της υπαίθρου (σήμερα στην Ελλάδα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Του Αγροτικού Χώρου, ΟΠΑΑΧ) τα οποία κάθε Κράτος – Μέλος θα πρέπει να διαμορφώσει για 7 χρόνια (όσο κρατάει η περίοδος εφαρμογής του Γ'ΚΠΣ) σε κατάλληλο γεωγραφικό επίπεδο (που θα αποφασίσει δηλαδή το κάθε Κράτος – Μέλος, και που όπως θα δούμε αργότερα στην Ελλάδα σήμαινε επίπεδο ομάδας Δήμων). Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι γενικά οι προτάσεις της Ατζέντας 2000 για την ΚΑΠ αναγνώρισαν ότι θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη τέσσερα σημεία (Paradopoulos, 2003):

- Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι ανταγωνιστικές και να μπορούν να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του παγκοσμιοποιημένου και απελευθερωμένου παγκόσμιου εμπορίου.
- Η ανάπτυξη θα πρέπει να περιλαμβάνει περιβαλλοντικές ανησυχίες σε κάθε περίπτωση, να είναι δηλαδή γενικά βιώσιμη σε όλα τα επίπεδα.
- Υπάρχει ανάγκη συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του ΠΟΕ για τις ενισχύσεις στον αγροτικό τομέα και στροφή προς ενίσχυση παραγωγών και όχι ποσοτήτων παραγωγής.
- Οι αναπτυξιακές πολιτικές πρέπει να είναι ευέλικτες και προσαρμοσμένες σε τοπικό επίπεδο.

Ταυτόχρονα αποφασίστηκε να συνεχιστεί η πρωτοβουλία LEADER+ σε όλες τις περιοχές πλέον της Ένωσης και όχι μόνο στους Στόχους 1 και 5b και ότι τα αγρο-περιβαλλοντικά μέτρα και τα μέτρα δασοκομίας θα εισαχθούν στον Κανονισμό Ανάπτυξης της Υπαίθρου. Η βασική καινοτομία που εισάγεται έτσι με την αναθεώρηση της ΚΑΠ του 2000 και την εισαγωγή των Μέτρων Ανάπτυξης της Υπαίθρου, είναι η διαμόρφωση πολυτομεακής, ολοκληρωμένης προσέγγισης της ανάπτυξης της υπαίθρου, με την ένωση διαφορετικών δράσεων σε ένα 'πακέτο', το οποίο προσφέρει ενίσχυση σε όλες τις αγροτικές περιοχές με τρεις τρόπους (CEC, 1999):

1. Τη **δημιουργία ισχυρού αγροτικού τομέα**, με κυριότερες δράσεις:

- Τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, με την συνέχιση των σχεδίων βελτίωσης
 - Τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών μεταποίησης και προώθησης αγροτικών προϊόντων, με την προώθηση Προϊόντων Ονομασίας Ποιότητας και Προϊόντων Γεωγραφικής Προέλευσης
 - Μέτρα ενθάρρυνσης νέων γεωργών
 - Μέτρα πρόωρης συνταξιοδότησης
 - Προώθηση της δασοκομίας
2. Την **βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αγροτικών περιοχών**, με κυριότερες δράσεις:
- Την υποστήριξη της *ποιότητας ζωής* των αγροτικών κοινωνιών
 - Την προώθηση *διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων*, με την βοήθεια της καινούργιας πρωτοβουλίας LEADER+ (ως συνέχεια και διαφοροποίηση του LEADER I και II).
3. Την **διατήρηση του περιβάλλοντος** και της μοναδικής Ευρωπαϊκής **τοπικής κληρονομιάς ή κληρονομιάς της υπαίθρου** (rural heritage). Οι κυριότερες δράσεις που περιλαμβάνονται σε αυτόν τον στόχο είναι:
- *Αγροπεριβαλλοντικά μέτρα*, που θα αποτελέσουν τα μόνα υποχρεωτικά εφαρμόσιμα από τους παραγωγούς μέτρα, με την θέσπιση *ορίων "καλής αγροτικής πρακτικής"*, η τήρηση των οποίων δεν επιδοτείται. Επιπλέον υποχρεώσεις που αναλαμβάνει ο παραγωγός για την διατήρηση του περιβάλλοντος θα είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση. Η προώθηση τους γίνεται μέσα από τον Καν. 1257/99 και με αποφάσεις των Εθνικών αρχών για συγκεκριμένες πρακτικές. Στα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα περιλαμβάνονται και δράσεις για την *συντήρηση του αγροτικού τοπίου*, με τον ορισμό εκμεταλλεύσεων σε *περιοχές με υψηλή φυσική αξία* (high nature farmed environments), οι οποίες απειλούνται από φωτιά, διάβρωση ή εγκατάλειψη και την χρηματοδότηση *διατήρησης ιστορικών χαρακτηριστικών* των εκμεταλλεύσεων.
 - Συνέχιση και διεύρυνση των *εξισωτικών αποζημιώσεων* σε εκμεταλλεύσεις περιοχών με ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες. Οι στόχοι της χορήγησης εξισωτικής αποζημίωσης παραμένουν οι ίδιοι, δηλαδή η διασφάλιση της συνέχισης της αγροτικής δραστηριότητας σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές, η συνεισφορά στην βιωσιμότητα της αγροτικής κοινότητας, η διατήρηση του αγροτικού τοπίου και η προώθηση βιώσιμων καλλιεργητικών πρακτικών σε περιοχές όπου είναι απαραίτητη για την προστασία του περιβάλλοντος. Εισάγεται η πρόβλεψη ότι οι πληρωμές είναι δυνατόν να καλύπτουν και το κόστος από τη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία της Κοινότητας.

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η προσπάθεια από την Επιτροπή *απλοποίησης* της διαδικασίας πληρωμών και *προώθησης δράσεων μέσα από ολοκληρωμένα τοπικά προγράμματα*. Η απλοποίηση γίνεται με την θέσπιση του Κανονισμού 1257/99, ο οποίος ενοποιεί όλα τα επιμέρους μέτρα και δράσεις.

Η προώθηση ολοκληρωμένων δράσεων γίνεται από το ενδιαφερόμενο Κράτος Μέλος σε τοπικό επίπεδο και αποτελεί πλήρες *σχέδιο τοπικής αγροτικής ανάπτυξης*. Αν και

προβλέπεται ευελιξία στην προώθηση των μέτρων από κάθε Κράτος Μέλος, ο Κανονισμός 1257/99 για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου προβλέπει ότι κάθε τέτοιο σχέδιο πρέπει να πληροί κάποιες προϋποθέσεις, οι κυριότερες από τις οποίες είναι:

- Ποσοτικοποιημένη *ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης*, με έμφαση στις ανισότητες, το αναπτυξιακό δυναμικό, τα απαιτούμενα κονδύλια και τα αποτελέσματα προηγούμενων προγραμμάτων
- Περιγραφές της *στρατηγικής*, των *στόχων* και των *προτεραιοτήτων* της γεωγραφικής περιοχής
- Εκ των προτέρων (*ex-ante*) *αξιολόγηση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων* του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων στην απασχόληση
- Αναφορά των *μέτρων* που θα εφαρμόσουν το πρόγραμμα

Σημαντική διαφοροποίηση επέρχεται και στα ταμεία που χρηματοδοτούν τις δράσεις, όπου στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές, όλες οι ενισχύσεις που αφορούν στις διαρθρωτικές δράσεις της ΚΑΠ χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ Τμήμα Εγγυήσεων για την περίοδο 2000-2006.

Συνοπτικά, τα Μέτρα Ανάπτυξης της Υπαίθρου παρουσιάζονται στον Πίνακα 1. Αναλυτικά θα αναπτυχθούν στην επόμενη ενότητα.

Πίνακας 1. Μέτρα Ανάπτυξης Υπαίθρου περιόδου 2000-2006.

Είδος παρέμβασης	Μέτρο	Εισαγωγή και χαρακτηριστικά	Νέο ή συνεχ. Μέτρο
Δημιουργία ισχυρού αγροτικού τομέα	<i>Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων</i>	5 Κανονισμοί μαζί με τον Καν. 1257/99 σε μια 14ετία για τα <i>Σχέδια Βελτίωσης</i> της διάρθρωσης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Εισαγωγή αρχικά με Οδηγία 72/159/ΕΟΚ και έπειτα με τον Κανονισμό 797/85, ο οποίος αντικαταστάθηκε από Κανονισμό 1760/87, 2328/91, 950/97 και τέλος από Κανονισμό 1257/99. Επενδύσεις που είναι επιλέξιμες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: Επενδύσεις φυτικής παραγωγής , επενδύσεις ζωικής παραγωγής , και λοιπές επενδύσεις , (<i>Αγροτουριστικές και Αγροβιοτεχνικές επενδύσεις</i>)	Συνεχιζόμενο
	<i>Εκσυγχρονισμός διαδικασιών μεταποίησης και προώθησης αγροτικών προϊόντων</i>	Εισαγωγή βελτίωσης της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων έγινε με τον Κανονισμό 797/85, τώρα στον Κανονισμό 1257/99 και αναφέρεται σε δράσεις από οργανώσεις παραγωγών. Επίσης άλλο μέτρο αναφέρεται στην εισαγωγή και προώθηση <i>Προϊόντων Ονομασίας Ποιότητας (ΠΟΠ)</i> και <i>Προϊόντων Γεωγραφικής Προέλευσης (ΠΓΕ)</i> .	Συνεχιζόμενο
	Μέτρα ενθάρρυνσης <i>Νέων Γεωργών</i>	Το μέτρο με στόχο τη <i>διευκόλυνση της εκκίνησης της ενασχόλησης με την γεωργία</i> με την χορήγηση ενισχύσεων και τραπεζικών και φορολογικών διευκολύνσεων, εισήχθηκε αρχικά με την Οδηγία 72/159/ΕΟΚ (εφαρμογή διαφορετική), που αντικαταστάθηκε από τους Κανονισμούς 797/87, 1760/87, 2328/91, 950/97 και τέλος με τον Κανονισμό 1257/99.	Συνεχιζόμενο
	Μέτρα <i>Πρώρης Συνταξιοδότησης</i>	Μέτρο συμπληρωματικό του μέτρου βοήθειας εγκατάστασης νέων γεωργών. Εφαρμόστηκε για πρώτη φορά με Οδηγία 72/160/ΕΟΚ (διαφορετική εφαρμογή με μειωμένες ενισχύσεις και λιγότερους δικαιούχους), διακόπηκε από το 1983 ως το 1988 και συνεχίστηκε με Κανονισμούς 1096/88, 2079/92 και τελικά από τον Κανονισμό 1257/99	Συνεχιζόμενο
	<i>Δασοκομία</i>	Εισαγωγή με Αγροπεριβαλλοντικά Μέτρα (Κανονισμός 2080/92), τώρα με Κανονισμό 1257/99.	Συνεχιζόμενο

Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αγροτικών περιοχών	Υποστήριξη της ποιότητας ζωής των αγροτικών κοινωνιών	Η προώθηση της προσαρμογής και της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών έχει εισαχθεί με τον Κανονισμό 797/85 (τώρα Κανονισμός 1257/99) και αφορά επενδύσεις και δράσεις σε αγροτικές περιοχές (έγχειρες βελτιώσεις, αναδάσμο εκτάσεων, βασικές υπηρεσίες για την αγροτική κοινωνία, διαχείριση υδάτινων πόρων)	Συνεχιζόμενο
	Πρωώθηση διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων	Παράλληλα με τα διαρθρωτικά μέτρα της ΚΑΠ, η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER, προωθεί την καινοτομία σε επιχειρήσεις της υπαίθρου και ιδιαίτερα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις, μέσα από τη δημιουργία Τοπικών Ομάδων Δράσης	Συνεχιζόμενο
Διατήρηση του περιβάλλοντος και της Ευρωπαϊκής κληρονομιάς της υπαίθρου (rural heritage)	Αγροπεριβαλλοντικά μέτρα	Εισαγωγή με Κανονισμό 2078/92. Αρχικά μέτρα: ενίσχυση βιολογικής γεωργίας (Κανονισμός 2078/92), αναδάσωση αγροτικών γαιών (Κανονισμός 2080/92), μακρόχρονη παύση καλλιέργειας (Κανονισμός 2078/92), πρόληψη από νιτρορύπανση και διαχειριστικά σχέδια σε περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Όλα εντάχθηκαν στον Κανονισμό 1257/99. Νέες δράσεις αναφέρονται σε <i>συντήρηση του αγροτικού τοπίου</i> και χρηματοδότηση <i>διατήρησης ιστορικών χαρακτηριστικών</i> των εκμεταλλεύσεων (στην Ελλάδα αναβαθμίδων)	Συνεχιζόμενο, με νέες δράσεις
	Θέσπιση "Κωδίκων Καλής Γεωργικής Πρακτικής" (ΚΟΓΠ)	Εισαγωγή με Καν. 1257/99 και αποφάσεις Εθνικών Υπουργείων Γεωργίας. Η τήρηση των ΚΟΓΠ είναι υποχρεωτική για τη λήψη των υπόλοιπων ενισχύσεων	Νέο
	Εξισωτικές αποζημιώσεις	Εισαγωγή για παροχή αντισταθμιστικών ωφελημάτων, με τη μορφή εισοδηματικών ενισχύσεων, σε παραγωγούς μειονεκτικών περιοχών (Less Favored Areas, LFA's). Εισαγωγή με οδηγία 75/268/ΕΟΚ. Για την Ελλάδα με Οδηγία 81/645/ΕΟΚ, που τροποποιήθηκε από Απόφαση 83/339/ΕΟΚ, Οδηγίες 85/148/ΕΟΚ, 89/588/ΕΟΚ, 93/66/ΕΟΚ και Απόφαση 94/516/ΕΟΚ. Η οδηγία 75/268/ΕΟΚ αντικαταστάθηκε από Κανονισμό 950/97 και Κανονισμό 1257/99. Αρχικά δύο κατηγορίες μειονεκτικών περιοχών, οι ορεινές και οι υπόλοιπες μειονεκτικές περιοχές. Το 1999 ορίζεται και τρίτη κατηγορία μειονεκτικών περιοχών, οι περιοχές με περιβαλλοντικούς περιορισμούς , (περιοχές όπου η άσκηση της γεωργίας πρέπει να υπόκειται σε περιορισμούς για την προστασία του περιβάλλοντος)	Συνεχιζόμενο, με νέες ρυθμίσεις

Πηγή: Κανονισμοί και Οδηγίες που αναφέρονται στο κείμενο.